

**7 İKLİM 7 BÖLGE “MAHALLE” ULUSAL MİMARİ VE
KENTSEL TASARIM FİKİR YARIŞMASI**

Ege Bölgesi

RAPOR

Giriş

Hızlı nüfus artışı, işsizlik ve yaşam standartlarındaki farklılaşmanın artması sebebiyle kırsaldan kente yapılan yoğun göçler sonucu plansız ve çarpık yapılaşmalar, mimari, kültürel değerlerden uzaklaşma ve değişen yaşam koşulları; önemli bir kültür yansıması olan mahalle olgumuzda, hem mekânsal hem de sosyo-ekonomik dokuların bozulmasına neden olmuştur. Coğrafi bir yer olmaktan öte bir yaşam tarzını ifade eden mahallede yaşanan bu değişim, insanın sosyal hayattaki örgütlenme biçimini de etkilemiştir.

Kentlere göçlerin artması ile birlikte kentleşme olgusunun da başlamasıyla süregelen bir nüfus artışı durumu günümüzde de devam etmektedir. Kentlerin kimliklerini kaybetmeleri, mimari ve estetik açıdan değerlerin yok olma sürecine girmesi, değişen ancak iyileşemeyen yaşam koşulları ile birlikte sürdürülebilirliğin üç temel ayağını oluşturan sosyal yapı, çevresel etki ve ekonomi etkileşimlerinin bozulması ile mekânsal dokuların hızla kaybolmasına sebep olmaktadır.

Yaşamını bir coğrafya üzerinde devam ettirme gerekliliği olan insanın, mekân ile bu gerekliliğin bir sonucu olarak kabul edebileceğimiz bir iletişim zorunluluğu vardır. Bir zorunluluğun sonucu olarak oluşan bu iletişim beraberinde bir etkileşimi de getirmektedir. Bu karşılıklı etkileşim birey ve mekân üzerinde meydana gelen algı ve oluşumlarla kendisini her an hissettirir. Bu yüzden her mekânsal oluşum doğrudan insan ve topluma işaret etmekte olup insan ve topluma 'dair olan' hakkında veriler taşımaktadır.

Geçmişten bugünlere aktarılırken yok olmanın eşiğine gelmiş 'mahalle' kavramı, hem kentsel planlama sistemi hem de mimari tasarım ilkeleri ile insanların bir arada olabildikleri kentsel mekânlarda korunarak yaşatılması gerekir. Bu bağlamda insanların önemini unutmuş oldukları bir o kadar da mahalle olgusundan yoksun oldukları günümüzde, yaşanabilir küçük ölçekli kentsel alanlar olan mahallelerin tasarlanmasında, her bir yaşamsal değer bütüncül olarak değerlendirilmesine, komşuluk ilişkilerinin güçlendirilmesine, mimari estetiğin kimliğe yansıtılmasına, manevi değerlerin mekâna indirgenmesine ihtiyaç vardır.

Bu bağlamda çalışmanın amacı sürdürülebilirlik olgusu altında, mahalle kavramının tanımlanabildiği, insanların yaşanabilir mekânlarda birlikte yaşayabildikleri, tedirginliklerin ve soğuk betonların sınır belirlemediği, farklı disiplinlerin bir arada çözümlenmeleri ile mimari estetiğin benimsendiği, kimlik olgusunun tanımlanabildiği, kaliteli, saygılı ve duyarlı etkileşimli kentsel mekânların oluşturulmasıdır.

Bu çalışma şehircilik esasları ile bütünleştirilmiş, özgün olguların korunması ve geleceğe taşınabilmesi ile yaşam kalitesinin göz önünde bulundurularak mimari estetik olgusu tabanında tasarımının yapıldığı, çevresel etkilerin vazgeçilmez peyzaj öğeleri ile bütünleştirilerek, disiplinler arası paydaşların katkıları ile oluşturulan, mahalle kültürünün korunması odaklı alt ölçekli kentsel mekân tasarımıdır.

7 İklim 7 Bölge “Mahalle” Fikir Yarışmasında Ege Bölgesi Denizli ili için hazırlamış olduğumuz bu projede günümüz koşullarıyla mahalle kurgusunu, kent-kentli ilişkisini, geleneksel mimari değerlerin ve kentsel kimlik olgusunun bu kurgu ile olan bütünleşmesini, orman alanı ve doğal eşik oluşturan vadi arasında sıkışan kentin, birbiri içerisine nasıl entegre olduğunu ele almış bulunmaktayız.

Kentsel Tasarım Kriterleri

Proje alanı, Denizli merkeze 15.30 km uzaklıkta olup, Roma’ nın izlerini taşıyan Hierapolis Antik Kenti’ nin güney doğusunda yer almaktadır. Alanı; kuzey doğusunda orman alanı sınırı, güney batısında ise doğal eşik olan vadi sınırlamaktadır. Bu sınırlamalar çerçevesinde kuzey-güney doğrultusunda Hierapolis’e uzanan lineer bir kent ortaya çıkmaktadır.

Tasarlamış olduğumuz kentte 546 konut öngörülmüştür. Nüfus bilinçli olarak düşük tutulup donatı alanlarının daha konforlu, yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve ortalamanın üzerinde olması hedeflenmiştir. Bu da beraberinde kaliteli bir yaşamı ve yerel halkın kültürel yaşamına uygun yaşam alanlarının oluşmasını beraberinde getirecektir.

Projenin, Pamukkale’nin artan yükünü dağıtabilmek için, kent merkezine yakın konumlandırılmış bir yaşam alanı, **“Uydu Kent”**, olması hedeflenmiştir. Demografik olarak, proje alanının Pamukkale kent merkezine olan yakın mesafesi de göz önünde bulundurulduğunda, tasarlanan kentte ağırlıklı olarak hizmet sektörü ve buna ek olarak tarım ve sanayi sektöründe istihdam sağlayanların, orta gelir düzeyindeki yerel halkın yaşayabilmesi öngörülmüştür. Bunun yanı sıra farklı gelir gurubuna sahip kentlilere de hitap edebilecek konut tipolojileri önerilmiş olup, böylece sosyal bir bütünleşme sağlanması hedeflenmiştir.

Kent, toplumsal belleğin oluştuğu fiziksel bir düzlemdir. Kentler bu anlamda, geçmişteki olayların yaşandığı ve farklı deneyimlerin farklı biçimde ifade edildiği mekânsal değerlerdir. Bu farklı deneyimler ise bireylerin, yaşadıkları kente ilişkin genel bir görüş geliştirmesi, bir değerler kümesi ile o kenti özdeşleştirilmesi ve kentin kimliğini belirlemesini sağlamaktadır. Bu projeyi, kültürel bir yaklaşım olarak ele aldığımızda kentin kimliğini Hierapolis Antik Kentinin izleriyle kurguladık. Hierapolis ile tasarladığımız kent arasında doğrudan bir ilişki kurduk.

Hierapolis’in kent planını incelediğimizde, ızgara bir kent planı ve bu kent planında konut bölgesiyle sosyal donatıların birbirinden ayrılmasını sağlayan ana bir aks göze çarpar. Kilise, hamam, ticari agora, gymnasium gibi sosyal donatılar bu ana aks üzerinde konumlanmıştır.

Buradan yola çıkarak, proje kapsamındaki kent planlamasında ulaşım şemamızı tasarlarken, Hierapolis’e uzanan, kentin ticaret ve sosyo-kültürel donatılarını çevresinde toplayan bir **“Etkileşim Aksı”** oluşturulmuştur. Bu etkileşim aksıyla birlikte ticari alanlar, sağlık ve eğitim birimleri, spor alanları, mahalle camisi, kültür merkezi, muhtarlık, yurt, çok amaçlı kullanıma

elverişli pazar yeri, meydan ve rekreasyon alanları konut alanlarından net bir şekilde ayrıştırılmış, yöre halkının kültürel yaşantısıyla örtüşen yaşam alanları tasarlanmıştır.

Etkileşim aksı olarak tanımlanan ana yol, kentsel ulaşım ağının bütünlüğünün korunması amacıyla vadinin üzerinden bir köprü ile bağlanmakta ve estetik bir kimlik ögesi oluşturmaktadır. Bu yolun kuzey doğusunda kalan bölge gridal bir şekilde adalara bölünüp konut bölgesi olarak tasarlanmıştır. Aksın güney batısında vadinin sınırladığı bölgede ise topografyayla uyumlu daha esnek formlu sosyal donatı alanlarının bulunduğu adalar oluşturulmuştur. Bu aks üzerinde kalan konutların zemin katları ticaret olarak düşünülmüş, bu aksı canlandırması için çeşitli fonksiyonlar yüklenmiştir. Konut bölgesiyle orman arasında tasarlanan yol, orman hattını takip ederek organik bir form ile ana ulaşım aksına bağlanmakta olup, bu yol kent merkezine girmek istemeyen kullanıcılara transit bir geçiş imkânı sağlamaktadır.

Orman alanı ile doğal eşik arasında şekillenen proje alanında **sokak yaşantısının kurgulandığı** ve sadece yayaların kullanımına ayrılan dikey koridorlar ile yeşilin sürekliliği vadiye kadar devam ettirilmiş olup, araç ve yaya kullanımı net bir şekilde ayrılmıştır. Bu oluşturulan yeşil koridorlar içerisinde çocuk parkları, oturma-dinlenme alanları, günlük ihtiyaçların karşılanmasına yönelik bakkal, manav, vs. gibi mahalle kavramını destekleyen işlevler yüklenmiştir.

Topografyadan ötürü araziye sınırlayan vadi, arazinin güney batısında bulunan Yeniköy ile tasarladığımız alanı rekreatif olarak birleştirerek bu iki yerleşim bölgesinin etkileşimini sağlamaktadır.

Vadiden uzanan yeşil, mahalle meydanıyla iç içe geçerek, alanın topografik yapısının da kullanılmasıyla toplumsal bütünlüğü güçlendirici bir rekreasyon alanı (amfi tiyatro) olarak değerlendirilmiştir. Önerilen patikalarla dere-vadi-meydan ulaşımı sağlanmıştır.

Araç yollarının yanı sıra tretuarların çözümlerinde ana ticaret aksı üzerinde sırasıyla araç park yeri, yeşil bant, bisiklet yolu ve kaldırım; konutlar arası servis yollarında sadece kaldırım detayı uygulanmıştır.

Mimari Tasarım Kriterleri

Geleneksel Denizli Evi'nin en önemli özelliği hayatlı-açık sofalı olmasıdır. Alt ve üst katta tekrarlanan hayat, odaların toplam alanından azdır ve bahçeye dönüktür. Genellikle iki katlı olan evlerde odalar, geleneksel Türk evinde olduğu gibi ailenin yeme-yatma-oturma gibi tüm işlevlerini karşılayabildiği birimler şeklinde düzenlenir ve doğrudan hayata açıılır.

Konut kendi bahçesine dönük ve sokağa kapalıdır. Üst katlarda kapalı çıkmalardaki (cumba) pencereler içe dönük olan yaşantının sokakla olan iletişimi sağlar.

Denizli evi bir bahçe içerisinde, yola yakın ya da yola bitişik inşa edilir. Sokaktan bahçeye, bahçeden sofaya ve odalara geçilir. Seyrek konut dokusunda sokaklar boyunca uzanan kerpiç

bahçe duvarları ve ardındaki **ağaç dokusu** geleneksel kent peyzajında konutlar kadar önemli yer tutar.

Bu bağlamda tasarladığımız kentte geleneksel Denizli evlerini; günümüz yaşantısında geleneksel mimari öğeleri modernize ederek konut kurgusu oluşturmaya çalıştık.

Gridal adalara ayırdığımız konut bölgesinde, adalardaki yoğunluğu ve konut tipolojilerini de göz önünde bulundurarak konut blokları, bloklar arasında günümüz sofası olarak nitelendirebileceğimiz **avlu** oluşturacak şekilde konumlandırılmıştır. Mahremiyetin kültürümüzdeki etkisi göz önünde bulundurulduğundan yaşama alanları sokağa, odalar ise kurgulanan avluya bakacak şekilde yerleştirilmiştir.

Bahçeye dönük olan ve sofa da geçen eski yaşantı, projede günümüz koşullarında **sosyalleşme avluları**yla kullanıcılar için hem daha yaşanabilir, hem de kent için nefes alan boşluklar tanımlamaktadır. Orman alanı sınırı ile vadi arasındaki yeşil sürekliliği sağlayan dikey yaya yollarının, ağaç dokularının yoğun olduğu bu avlularla etkileşimi; mahalle kültürünü, sokak yaşantısını yani **birlikte yaşamı** pekiştirmesi hedeflenmektedir.

Arazideki eğim de göz önüne alındığında bu avlulardaki kotlanmalar sosyal mekânlar arasında görsel ve eylemsel kademelenmeyi sağlarken, ızgara kent planındaki düzene hareket getirmektedir.

Blok yerleşimlerinde yönlenme, orman alanı ile vadi eşiği arasında şekillenen kentte eğimler doğrultusunda düşünülüp çeşitli bakılarda konut tipleri elde edilmiştir. Gün ışığı, doğal havalandırma, yerel ve doğal malzeme kullanımıyla sürdürülebilirlik kapsamında bir tasarım hedeflenmiştir.

Geleneksel Denizli evlerinin cephe kurgusu analiz edilerek günümüz modern mimarisiyle birlikte düşünülmüştür. Ana kütlelerde yapılan kapalı çıkımlarla plan şemasında hem gerekli mekânlarda büyüme sağlanmış hem de modern konut bloklarımıza geleneksel cumba algısına atıfta bulunularak konut adalarında görsel bir süreklilik sağlanmıştır.